

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA INTEGRATSIYALASHGAN DARSLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING DIDAKTIK XUSUSIYATLARI

Sh.M.Istamova, BuxDPI professori

N.Asrorova, OXU magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda integratsiyalashgan darslarni tashkil etish zaruriyati, ularning o‘quvchilar tafakkurini rivojlantirishdagi roli, amaliy yondashuvlar, dars turlarining tahlili, shuningdek, muammoli yondashuv asosida dars samaradorligini oshirish yo‘llari bayon etiladi. O‘qituvchilarning tajribasi umumlashtirilib, o‘quv fanlararo aloqadorlikning dolzarbligi yoritiladi.

Kalit so‘zlar: integratsiyalashgan dars, fanlararo aloqadorlik, boshlang‘ich ta‘lim, muammoli yondashuv, dars samaradorligi, ijodiy fikrlash.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКОВ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Ш.М. Истамова,

профессор Бухарского государственного педагогического института

Н.Асророва, магистрант Международного университета «Азия»

Аннотация. В данной статье раскрывается необходимость организации интегрированных уроков в начальных классах, их роль в развитии мышления учащихся, описаны практические подходы, проанализированы типы уроков, а также изложены пути повышения эффективности занятий на основе проблемного подхода. Обобщён опыт учителей, освещена актуальность межпредметных связей в образовательном процессе.

Ключевые слова: интегрированный урок, межпредметная связь, начальное образование, проблемный подход, эффективность урока, творческое мышление.

DIDACTIC FEATURES OF IMPROVING INTEGRATED LESSONS IN PRIMARY GRADES

Sh.M.Istamova, Professor of Bukhara State Pedagogical Institute

N.Asrorova, Master's student of the International University "Osiyo"

Annotation. This article discusses the necessity of organizing integrated lessons in primary school, their role in the development of students' thinking, practical approaches to lesson planning, an analysis of lesson types, and ways to enhance lesson effectiveness through problem-based methods. The experiences of teachers are summarized, and the relevance of interdisciplinary connections in the educational process is highlighted.

Keywords: integrated lesson, interdisciplinary connection, primary education, problem-based approach, lesson effectiveness, creative thinking.

Zamonaviy boshlang'ich ta'lim jarayonida fanlararo integratsiyalashuv muhim o'rin egallaydi. Turli fanlar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni hisobga olib darslarni uyg'un tashkil qilish orqali bolalarning bilim olishi mazmunan boyitiladi, ularda tafakkur, muomala, amaliy va ijodiy ko'nikmalar shakllanadi. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi bolalarda bilimlar tizimini shakllantirishda fanlararo integratsiyalashuv ta'limning barqarorligini ta'minlaydi.

Boshlang'ich ta'lim fanlari – o'qish savodxonligi, ona tili, matematika, atrof-muhit, tasviriy san'at, musiqa va texnologiya kabi fanlar o'zaro mazmuniy yaqinlikka ega. Shu bois ularni integratsiyalash orqali quyidagi pedagogik afzalliklarga erishiladi:

- o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini yaxlit holda shakllantirish;
- mavzularni real hayot bilan bog'lash;
- darsni yanada jonli, tushunarli va amaliy asosli qilish;
- darsda vaqtni samarali taqsimlash;
- o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va muammoli vaziyatda qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish.

Boshlang'ich sinf fanlarini integratsiyalash quyidagi yo'llar bilan amalga oshiriladi:

Integratsiya turi	Tavsifi va misollar
Mazmuniy integratsiya	Bir mavzuni turli fanlarda muvofiqlashtirib o'rganish. Masalan, "Bahor" mavzusi – o'qish darsida bahorga oid matn, atrof-muhit fanida tabiatdagi o'zgarish, tasviriy san'atda bahor manzarasini chizish.
Didaktik integratsiya	Turli fanlarda o'xshash metodik vositalardan foydalanish. Masalan, muammoli topshiriqlar, klasterlar, aqliy hujum.
Amaliy integratsiya	Bir fan mazmunidagi bilimni boshqasida qo'llash. Masalan, matematikada o'lchov birliklarini texnologiya

Fanlararo integratsiyalashgan darslarni samarali tashkil etish uchun o'qituvchi:

1. Turli fanlar mazmunini mukammal o'zlashtirgan bo'lishi;
2. Bir mavzuni bir nechta fan orqali yoritish metodikasini bilishi;
3. Darsni ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida loyihalashi;
4. Har bir o'quvchining yosh, psixologik va individual xususiyatlarini

inobatga olgan holda faoliyat yuritishi lozim.

Boshlang'ich sinf fanlarini integratsiyalash asosida o'tiladigan darslar quyidagi didaktik talablarga javob berishi kerak:

- o'rganilayotgan mavzu turli fanlardagi bilimlar bilan bog'liq bo'lishi;
- mavzuga oid ko'rgazmalar, sxemalar, modellar, real hayotiy misollar bilan mustahkamlanishi;
- dars jarayoni o'quvchilarning fikrlash faoliyatini rag'batlantiruvchi, muammoli savollar va topshiriqlar asosida tashkil etilishi;
- bilimlar umumlashtirilishi, turli fanlarda o'rganilgan tushunchalar o'zaro taqqoslanishi;
- darsda har bir o'quvchining qiziqishi va individual salohiyati inobatga olinishi.

Fanlararo integratsiya nafaqat bilim olish, balki bolalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun ham qulay imkoniyat yaratadi. Masalan:

- "Sen sevgan kitob" aksiyasi – o'qish + nutq rivoji + tasviriy san'at;
- "Ovchilar" o'yini – tabiatshunoslik + tanqidiy fikrlash + jismoniy faollik;
- "Shirin taom tayyorlaymiz" – matematika + texnologiya + mehnat tarbiyasi;
- "Bahor manzarasi" – san'at + tabiatshunoslik + ona tili orqali ta'rif berish.

Shuningdek, bolalarning badiiy tafakkurini rivojlantirish uchun kichik sahna ko‘rinishlari, she‘r yozish, raqs yoki ertak sahnalashtirish kabi mashg‘ulotlar ham fanlararo bog‘liqlikda samarali qo‘llanadi.

Darslarda quyidagi ishlar ta‘limiy muhitni uyg‘unlashtiradi:

- mavzular asosida devoriy suratlar, maketlar, xaritalar tayyorlash;
- ertak qahramonlari orqali bolalarni mavzular bo‘ylab sayohatga olib chiqish (masalan, Dyumovochka, Karlson);
- ensiklopedik bilimlarni bolalar uchun qiziqarli shaklda integratsiyalashgan mashg‘ulotlarga kiritish;
- bolalarning idrokiga ta‘sir qiluvchi emotsional vositalar (hid, tovush, tasvir, teginish)dan foydalanish.

Bugungi kunda boshlang‘ich ta‘limda fanlarni integratsiyalash — ta‘lim mazmunini yangilash va yangicha yondashuvlar asosida takomillashtirishning zaruriy yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Integratsiyalashgan darslar nafaqat bir necha o‘quv fanlarining mazmuniy jihatdan uyg‘unlashuvini ta‘minlaydi, balki bolalarning bilimlarni idrok etish, ularni turli hayotiy vaziyatlarda qo‘llay bilish, o‘zaro bog‘liqlikni anglab yetish kabi tafakkur jarayonlarini faollashtiradi.

Fanlararo aloqadorlik orqali tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning shaxsiy tajribasiga asoslangan holda, ularning ilgari olgan bilimlarini yangilar bilan bog‘lash, o‘zlashtirish, mustahkamlash va amaliyotda qo‘llash imkonini beradi. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi o‘quvchilar uchun bu yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Sababi, ularning tafakkuri konkret-obrazli bo‘lib, bilimlarni yaxlit, kontekstda qabul qilishga moyil. Integratsiyalashgan darslar esa aynan mana shu psixologik xususiyatlarga mos keladi.

Mazkur maqolada tahlil qilinganidek, integratsiyalashgan yondashuv asosida dars o‘tish — bu oddiygina fanlararo bog‘liqlikdan foydalanish emas, balki pedagogik maqsadga muvofiq holda rejalashtirilgan, chuqur o‘ylangan, har tomonlama tahlil etilgan va metodik jihatdan pishiq tayyorgarlikni talab qiladigan

jarayondir. U o'qituvchidan yuqori darajadagi didaktik savodxonlikni, innovatsion fikrlashni, metodik moslashuvchanlikni, har bir o'quvchining qiziqishlari va qobiliyatlarini chuqur tahlil qilishni taqozo etadi.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, fanlarni integratsiyalash asosida tashkil etilgan darslar quyidagi ijobiy natijalarga erishish imkonini beradi:

- ✓ o'quvchi uchun dars mazmuni tushunarli, hayotiy va muhim bo'lib boradi;
- ✓ bolalarning o'zaro bog'liq fikrlash, muammoni hal etish, umumlashtirish va sintez qilish ko'nikmalari shakllanadi;
- ✓ bilimlarning fragmentar emas, balki tizimli va yaxlit holatda o'zlashtirilishiga erishiladi;
- ✓ o'quvchilarni mustaqil izlanishga, so'rovchanlikka, o'z ustida ishlashga undaydi;
- ✓ ijodiy va emotsional jihatdan faol o'quv muhitini shakllantiradi;
- ✓ o'quvchida o'zini shaxs sifatida his qilish, o'zining fikri va g'oyalari uchun ishonch hosil qilish, jamiyatda o'z o'rnini topish kabi hayotiy ko'nikmalar rivojlanadi.

Bundan tashqari, integratsiyalashgan ta'lim vositasida kichik maktab yoshidagi bolalarda emotsional sezgirlik, estetik did, nozik didlilik, insoniylik, badiiy tasavvur, milliy qadriyatlar va umumiy madaniyatni anglash, shuningdek, ijtimoiy-axloqiy mezonlarni shakllantirishga zamin yaratiladi. Bu esa, o'z navbatida, ta'limning faqat bilim beruvchi emas, balki tarbiyaviy va ijtimoiy shakllantiruvchi funksiyalarini samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, boshlang'ich sinf fanlarini integratsiyalash asosida takomillashtirish, darsni yangi sifat bosqichiga olib chiqadi. Bu metodik yondashuv orqali ta'lim tizimi nafaqat natijaga, balki jarayonga, ya'ni o'quvchining faol ishtirokiga, tafakkurini rivojlantirishga, shaxsiy salohiyatini ochishga xizmat qiladigan amaliy vositaga aylanadi. Bu esa o'z navbatida,

zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga mos, raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi va faol shaxsni shakllantirish yoʻlidagi muhim qadamlardan biri sanaladi.

ADABIYOTLAR:

1. Maxsudovna, I. S., & Toʻymurodovna, Q. G. (2025). Ona tili va oʻqish savodxonligi darslarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish (kahoot, educaplay kabi plotformalar misolida). *Pedagogik tadqiqotlar jurnali*, 2(2), 177-180.
2. Истамова, Ш. М. (2021). Халқ оғзаки ижоди ва ёзма адабиёт намуналарида туш мотивларидан фойдаланишнинг ўзига хослиги./Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (6), 16-19.4.
3. Maxsudovna, I. S., & Toʻymurodovna, Q. G. (2024, February). Boshlangʻich sinflarda didaktik vositalardan foydalanishning ahamiyati. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 2, pp. 59-64).
4. Makhsudovna, I. S. (2023). *Dreams as a Means of Psychological Analysis*.
5. Истамова, Ш. М. *Поэтико-композиционные функции сна в художественном произведении* (Doctoral dissertation, (PhD) по филологии: 10.00. 02./Истамова Шохида Махсудовна).
6. Истамова Ш.М. Анъанавий туш рамзларининг поэтик матнда берилиши./ - Новое слово в науке и практике: гипотезы и ..., 2017
7. Maxsudovna, I. S., & Qizi, S. M. S. (2022). The role and importance of puzzles in the development of intellectual abilities of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 12(2), 209-213.
8. Истамова Шохида Махсудовна. Тоҳир Малик асарларида туш ва унинг талқини масаласига бир назар. /МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 2/2-сан 2025 март – апрель.

9. Истамова Шохида Махсудовна. Mustaqil ishlar - zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishning muhim omili./Pedagogik tadqiqotlar jurnali, o4, Fevral, 2025,

10. Sh.M.Istamova, Haydarova Gulbahor. Boshlang'ich ta'lim yoshidagi o'quvchilarda ilmiy va ijodiy tafakkur shakllanishining o'ziga xos xususiyatlari./PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI N o4, Fevral, 2025
ISSN:3060-4923, ImpactFactor–7,212